

Tro när Gud inte finns

Gud är inte en sista instans som vi tillgriper för att förstå det som vetenskapen ännu inte kan förklara.

Gud finns nog inte, meddelade Humanisterna i sommarens mest uppmärksammade annonskampanj. Det har de rätt i. Det är ingen nyhet. Åtminstone sedan upplysningstiden har vetenskapen inte räknat med någon gud för att förklara tillvaron.

Ändå finns vi som tror. Under en lång tid har vi blivit färre. Men så tycks inte längre riktigt vara fallet. Moderniteten och det sekulära samhälle som Humanisterna enligt samma kampanj säger sig eftersträva och som också många av oss kristna välkomnar har inte inneburit att religiös tro försvunnit.

Tvärtom verkar några av de formellt mest sekulära samhällena — som USA där den institutionella åtskillnaden mellan religion och samhällsorganisation och statsmakt är knivskarp — också vara de mest religiösa. Tankefriheten och den öppna konkurrensen tycks befrämja religiös tillväxt — om än inte alltid med uttryck som alla gillar.

Det har tagit tid för den kristna kyrkan att förstå sekulariseringens välsignelser, trots att det kristna grundbudskapet — att Gud blir människa och tar sin boning bland oss — i sig är ett brott mot utomjordiska religiösa föreställningar. Alltsedan den blev romersk statsreligion på 300-talet har kyrkan spelat en huvudroll inom ramen för den offentliga makten. Enskilda kristna minoriteter har genom historien stått upp emot makt och överhet. Men först med läskunnighetens och demokratins bredare framväxt från 1800-talet har kyrkor och samfund fått en friare ställning.

Enkla människors önskan att själva få formulera sin tro och ta ställning bidrog till överhetssamhällets fall, demokratins genombrott och därmed också till sekulariseringen. Religionsfriheten — friheten både från och till religion — är följaktligen en av de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Vi som i dag tror vet att vi sannolikt aldrig kommer att bli en majoritet igen. Som kristna vet vi — eller borde veta — att Gud inte är en sista instans som vi tillgriper för att förstå det som vetenskapen ännu inte kan förklara. Utifrån den kunskap och den erfarenhet vår tro ger oss vill vi verka för ett bättre samhälle. Men vi vill inte ha någon särskild statlig sanktion för just vår tro. Till de makthavare i och företrädare för andra religioner, som Humanisterna på ett olustigt vis mest verkar rikta in sig på, kan vi frimodigt säga att vi värnar om deras mänskliga rättigheter men protesterar mot krav på att statlig maktutövning sker enligt en viss religions särskilda värderingar.

Kampen om åsikter och själar får inte bli en kulturkamp. Också i det demokratiska samhället tillhör människor grupper och sammanhang med egna normer och sedvänjor.

Majoritetssamhället måste vara mycket återhållsamt i att tvinga på medborgarna sina värderingar.

Religion och gudstro ska inte rädas det sekulära samhälle och den moderna vetenskap som inte räknar med någon gud. Att tro på Jesus Kristus är att manas till efterföljelse och tjänst, att ta emot förlåtelse, nåd och försoning och att få del av gränslös gemenskap och kärlek. Det gör vi med glädje och tacksamhet i det sekulariserade samhälle där Gud nog annars inte finns. ¶

Roligare i alkoholfri zon

Alkoholen flödar i närmast obegriplig omfattning under det stora sommarfestandet när de så kallade innekretsarna rör sig mellan landets populäraste semesterorter.

Livsstilen tas för given och rapporteras snarare beundrande än kritiskt på nöjessidor. De samtidiga våldtäkterna, misshandeln och skadegörelsen förvisas till lokala nyhetsidor vid sidan om.

Det blir en sorglig blandning när den gästande överklassens vilda semester-råsupande förenas med den lokala tonårsungdomens hårda småortstristessdrickande. Firande tycks också ha blivit ett vardagsbeteende, inte något som är begränsat till särskilda tillfällen, som inte minst Gudrun Schyman påpekat i sommar.

Att man kan ha roligt utan alkohol, är måhända en sliten puritanskt moraliserande klyscha. Men den stämmer.

Värdefull på vilka grunder?

Juli är spelarövergångarnas och kontraktsskrivandets tid i fotboll och ishockey. Och trots ekonomisk kris rör det sig om fantasisummor, inte bara för några få superstjärnor utan också för ungdomar med talang som inbjuds ta sina första steg i det internationella proffslivet.

Visst hörs kritiska anmärkningar om penganivåer men inte alls i den omfattning som när det debatterades direktörsbonusar i vintras. Försvaren av bonusar har pekat på dubbelmoralen. Det har de rätt i.

Men de har fel när de tar de höga proffslönerna som argument för att inte bry sig om de högsta chefslönerna i det privata näringslivet. Det blir klåfingrigt, byråkratiskt och kanske till och med rättsosäkert att försöka reglera lönebildningen i en marknads-ekonomi. Men de svindlande höga ersättningsarna till såväl direktörer som idrottsstjärnor är stötande.

De skapar orimliga ideal och förebilder genom att ge en skev bild av vad som är av vikt och värde i ett samhälle.

Nr 14 2009

Semester från kyrkan

Vill församlingarna vara kyrka kan den inte bara vara till för de egna medlemmarna när de är på plats.

Vi går i kyrkan på söndagar. Men vårt gudstjänstliv styrs av vardagen och arbetslivet. Ju större möjligheter vi har att ta semester, desto mer sannolikt att vi också tar ledigt från kyrkan.

Om detta ska man inte moralisera i onödan. Om den verksamhetströtta baptisten missar några förmiddagsgudstjänster under sommaren är det förlåtligt. Och om hon väljer en annan kyrka än det egna samfundets på resa någonstans i Sverige eller i världen kan det nog vara både nyttigt och inspirerande.

Men vill församlingen vara kyrka kan den inte bara vara till för sina egna medlemmar och när de är på plats. I det här numret av Sändaren berättar vi om olika frikyrkliga verksamhetsformer under sommaren. De klassiska är att stänga kyrkor och kapell i stan och flytta ut till sommarhem eller väckelsehälsor. När pastorn har semester kan det vara dags för lekmanaledda bibelstudier i stället för förmiddagsgudstjänster. Men i semesternära orter finns också nya former som drar mer folk än vanligt. Söndagskvällsandakter när vi kommit in från badstränder eller seglatser samlar stora och nya grupper människor på västkusten och på Gotland.

Samtidigt är nog ändå sommaren en tid då folkrörelsekristenheten visar på en svaghet jämfört med Svenska kyrkan. När diskussionerna stod hetare mellan fri- och folkkyrkliga beskyllde vi varandra för att vara föreningskyrkor respektive statliga salighetsanordningar. Nidbilderna innehöll naturligtvis en gnutta sanning.

På sommaren stänger föreningskyrkorna för att medlemmarna är borta. Den ”utomstående” som till äventyrs söker sig till en missionskyrka i juli finner den ofta tom och ogästvänlig jämfört med en måhända lika tom men konsthistoriskt intressantare medeltidskyrka.

Den statliga institutionen är alltid tillgänglig och bjuder åtminstone i välfärdsstatens teori samma kvalitet överallt. Också till den från staten fria Svenska kyrkan kommer vi mer som brukare/mottagare än som medverkande, vilket kan vara skönt under ansvarslös semester. Folkkyrkans roll som kulturbevarande hembygdsgrupp blir också särskilt tydlig i sommar- och semestertider. Det är vackert och stämningsfullt med sommarkonserter i kyrkan på landet.

Runt de frikyrkliga sommarhemmen fanns länge en fromhetsvall. Men på senare år har de blivit öppnare mötesplatser särskilt om de ligger nära goda badlägen. Problemet är i stället att den ideella driften frestar på och försäljning till mer kommersiella eller privata fritidsintressen kan locka. I Småland och Värmland utgör gamla missionshus delar av kulturarvet som församlingar inte längre har råd att upprätthålla. Och den jordnära verksamhetsinriktade folkrörelsekyrkan har ibland tänkt alltför rationellt inför beslut att lägga ned verksamhet och sälja av.

Gemenskap och ansvarstagande är fortfarande folkrörelsekyrkornas styrka 9—10 månader under året. Det frestar på att leva upp till de idealen i semestertider då vi på goda grunder tänker mer på familj och oss själva. Förenings- och bygdekyrkorna måste både lära av och hjälpa varandra.

ANDERS MELLBOURN

Religionsfrihet ställer krav

Svenska Missionsrådet vill att religionsfriheten betonas mer i svensk utrikes- och biståndspolitik. Religionsfrihet är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna men har i svensk debatt hamnat i skymundan.

Det kan säkert vara att sekulariserade svenska beslutsfattare underskattat religionsfriheten. Annars är det ju så att religionsfrihet och kravet på tanke- tros- och församlingsfrihet bryter ned hierarkiska maktordningar och driver fram ett demokratiskt, sekulariserat och pluralistiskt samhälle.

Problemet med religionsfriheten är de övergripande anspråk som finns i trossystem. Det som är livsavgörande för en själv innefattar inte sällan föreställningar om hur hela världen eller samhället ska vara organiserat. Få religioner och samfund har dessvärre genom historien utmärkt sig som religionsfrihetens förespråkare. De nu 400-årsfirande baptisterna är ett stolt undantag.

Att 36 kyrkor och kristna organisationer i missionsrådet gemensamt lyfter fram religionsfriheten är därför i sig en framgång. Men det förklarar också att rapportens handlingsrekommendationer är ganska allmänna.

EU behöver duktig svensk

Mellanstora stater med resurser och duktiga tjänstemän brukar lyckas bäst som ordförande i EU:s ministerråd. De klarar att hantera ett antal svåra frågor samtidigt och har inte de stora staternas självhävdebehov. Genom att få saker gjorda och ligga lågt med egna nationella särintressen kan de i stället öka sin prestige och sitt långsiktiga inflytande.

Just därför kommer det sannolikt att gå bra med det svenska ordförandeskap som inleds i dag, 1 juli. Det gick hyggligt för åtta år sedan och sedan dess har Sverige lärt sig mycket om EU. Det är inte heller bara en nackdel att få ansvaret i svåra tider med finanskris, väntande klimatkonferens och stor inre oreda och förtroendefall för EU. Att EU i detta läge ropar på ”duktig svensk” borde kännas uppmuntrande.

Det kan bara bli bättre för EU under det svenska ordförandeskapet. Men regeringen får gärna höja ambitionerna litet mer.